

Arenduskoda andis välja 2014. aasta LEADER kalendri. Kalendri teema on kohalik toit. Kalendripiltide fotosessioon toimus 31. juulil Tooma talus Vihula vallas. Enne pildistamist käisid osalejad tutvumas MTÜ Võhma Seltsimaja LEADER projektidega. Fotod tegi Merike Kens (merikekens.wordpress.com).

Anti välja esimesed Põhja-Eesti kohaliku toidu märgised

MTÜ Arenduskoda andis Leaderi toel läbiviidava toiduprojekti raames välja esimesed kuus Põhja-Eesti kohaliku toidu märgist.

„Algus on tehtud, oleme loonud piirkonna kohalike toidutootjate ja toitlustajate võrgustiku. Kindlasti on veel palju neid tootjaid, kes meid pole leidnud, suur töö on ees, et toidumärgist propageerida ja võrgustikku laiendada,“ ütles projekti „Väärtusta kohalikkude“ juht Eha Paas neljapäeval, 17. oktoobril Karepa rahvamajas. Kuusalu, Vihula, Tapa, Kadrina ja Ambla valla ning Loksa linna Leader-piirkonda ühendav MTÜ Arenduskoda käivitas mullu suvel kohalikele toidutootjatele ja toitlustajatele suunatud projekti „Väärtusta kohalikkude“, mille kogumaksumus on 42 233 eurot. Aasta tagasi alustati projekti raames kohaliku toidu märgise loomisega – et tutvustada piirkonna toidutootjaid-töötajaid, nende tooteid ja teenuseid laiemalt üle Eesti ning ka välismaal. Taotlusi sai märgisele esitada täna-

vu alates 10. septembrist. Esimesi taotlejaid oli 6, komisjon kontrollis nende tooteid ja tegevust ning otsustas kõigile märgised välja anda. Eha Paas toonitas, et märgis antakse kolmeks aastaks konkreetsetele toodetele või tegevustele, seejärel tuleb taotlust uuendada. Suure ilmastikukindla märgise saab panna talus hoone seinale või aia külge, digitaalse märgise lisada kodulehele ja kleebigestega varustada toodete pakendid. Märgise ehk logo kavandi autor on Tapa valla kunstnik Liina Kald. Sobiva variandi valisid tootjad-toitlustajad konkursile esitatud tööde hulgast kevadel, kui Jänedal toimus MTÜ Arenduskoda koos soomlastega läbiviidud rahvusvahelise toiduprojekti lõpuseminar.

Kuna märgis on suunatud kogu Põhja-Eesti kohaliku toidu väärtustamisele, on MTÜ Arenduskoda hakanud selle ulatust laiendama, Karepale tulid veel viie Leader-piirkonna esindajad, et kokku leppida koostöös. Kohal olid Ida-Harju Koostöökojast tegevjuht Tiina Sergio ja assistent

Esimesed tunnistsed koos märgisega said Karepal Mageda VL OÜ (vasakult esimene), OÜ Kadakamäe ja OÜ Dreamers. (Loe ka lk 5).

Foto Heiki Vuntus

Anni Haavakats. Osalesid ka Lääne-Harju Koostöökoja ning Lääne- ja Ida-Virumaa piirkondade juhid. Põhja-Eesti kohaliku toidu märgise

komisjoni esimees on Arenduskoja juhatuse liige Helle Lootsmann Loksalt, liikmed on Sirje Kuusik, Katrin Kull, Diana Pärna ja Maarika Vartla.

Arenduskoja toiduvõrgustikus on praegu 18 toitlustajat. Toidutootjaid on kokku 38.

Ülle Tamm (Sõnumitooja)

TOETUSTE ANALÜÜS

Kokkuvõtlikult perioodi 2006–2013 LEADER statistikast MTÜs Arenduskoda

2013. aastaga lõpeb Euroopa Liidu üks eelarveperiood, käivad ettevalmistused järgneva perioodiks aastateks 2014–2020. Teeme lühikese statistilise tagasivaate lõppevale LEADER perioodile MTÜ Arenduskoda tegevusgrupis.

Järgnev tabel annab lühisiseloomustuse Arenduskoda LEADER tegevuspiirkonna omavalitsustest. Sellel perioodil on elanike arv vähenenud 2384 inimese võrra. See number on võrreldav näiteks Ambla valla elanike arvuga.

Omavalitsus	Pindala km ²	Elanikke 01.01.2006	Elanikke 01.01.2012	Elanikke 01.01.2013
Ambla vald	166,0	2 439	2 240	2 223
Kadrina vald	329,3	5 503	5 212	5 122
Kuusalu vald (endine Kuusalu v+Loksa v)	708,0	6 840	6 759	6 766
Loksa linn	3,8	3 450	3 010	2 911
Tapa vald (endine Tapa l+Lehtse v+Saksi v)	262,8	9 328	8 516	8 340
Vihula vald (endine Võsu v+Vihula v)	364,9	2 144	1 962	1 958
Kokku tegevuspiirkonnas	1834,8	29 704	27 699	27 320

Arenduskoda eelarve perioodil 2008-2013 oli 3 881 211 eurot, millest projektitoetusteks 3 104 969 eurot.

2009–2013. a rakendatud meetmetele eraldatud toetust eraldati järgmiselt:

• **Meede 1.1** - Kohaliku elukeskkonna investeerin-gutoetus:

- Taotlusi esitatud 125 tk
- Taotlusi rahastatud 61 tk
- Toetuste summa 976 724 eurot

• **Meede 1.2** – Seltsitegevuse, spordi ja kultuuripärandi väärtustamine läbi omaalgatusliku tegevuse:

- Taotlusi esitatud 220 tk
- Taotlusi rahastatud 162 tk
- Toetuste summa 421 631 eurot

• **Meede 1.3** – Erinevate elanikegruppide kaasamise toetus:

- Taotlusi esitatud 34 tk
- Taotlusi rahastatud 25 tk
- Toetuste summa 72 583 eurot

• **Meede 1.4** - Piirkonna maine kujundamise toetus:

- Taotlusi esitatud 18 tk
- Taotlusi rahastatud 15 tk

- Toetuste summa 121 529 eurot

• **Meede 2.1** – Ettevõtluse arendamise toetus:

- Taotlusi esitatud 115 tk
- Taotlusi rahastatud 60 tk
- Toetuste summa 1 126 703 eurot

• **Meede 2.2** – Ajaloo- ja kultuuripärandi väärtustamise toetus:

- Taotlusi esitatud 26 tk
- Taotlusi rahastatud 14 tk
- Toetuste summa 241 769 eurot

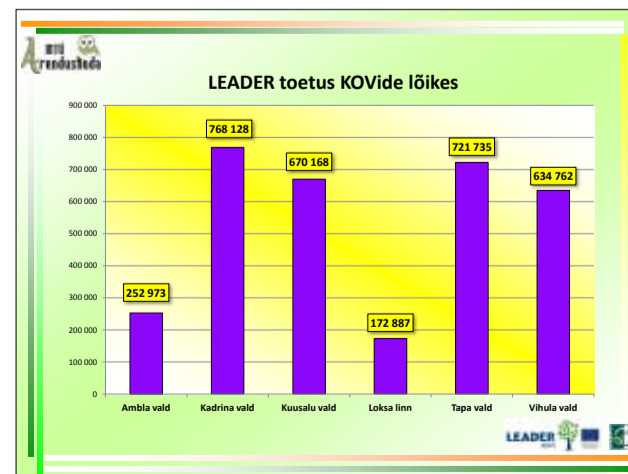
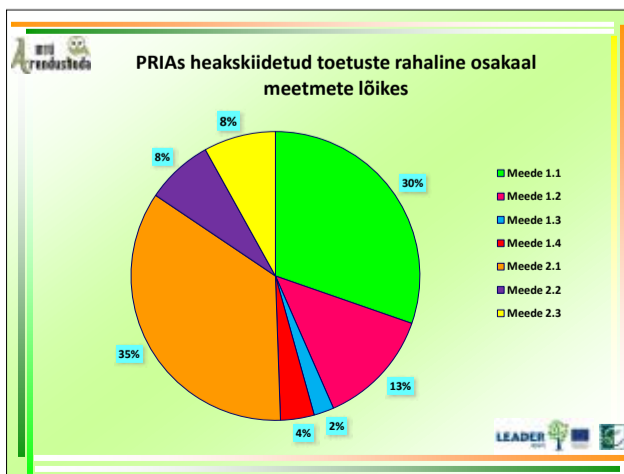
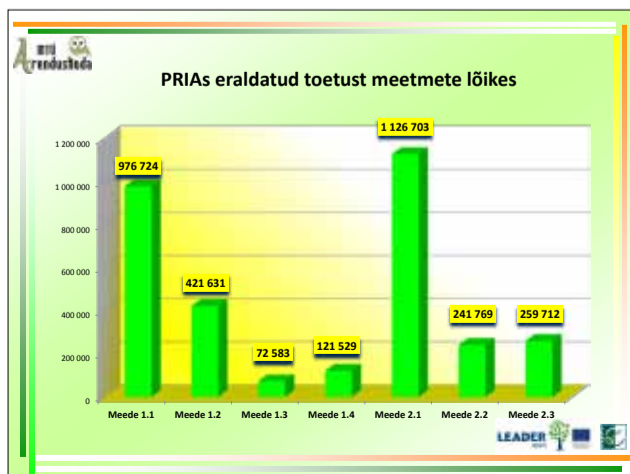
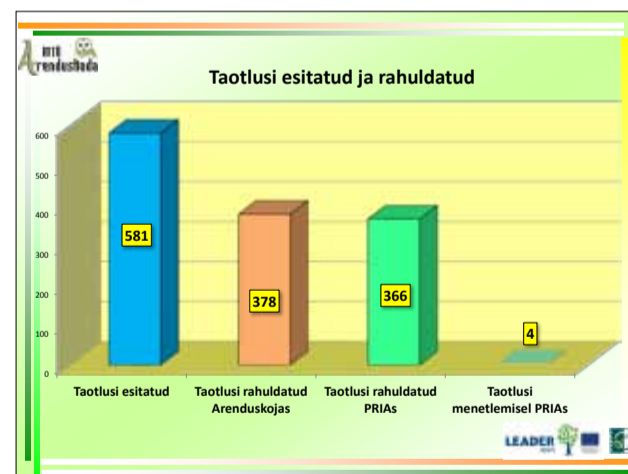
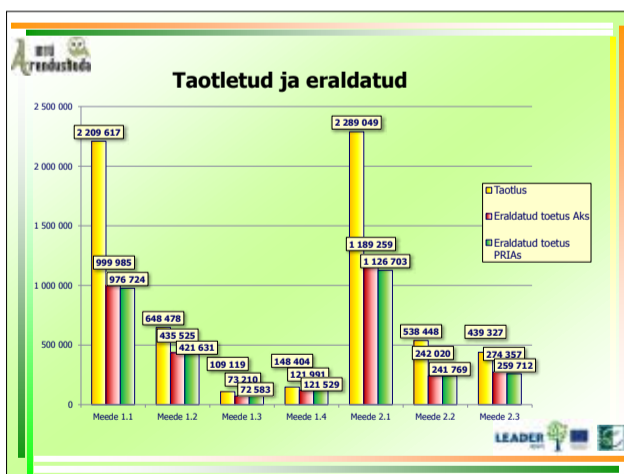
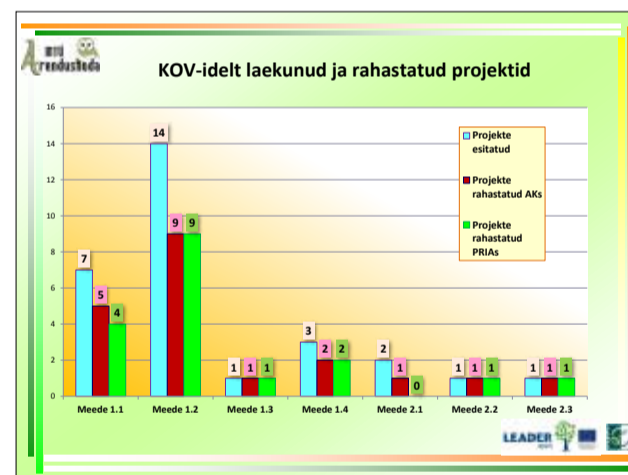
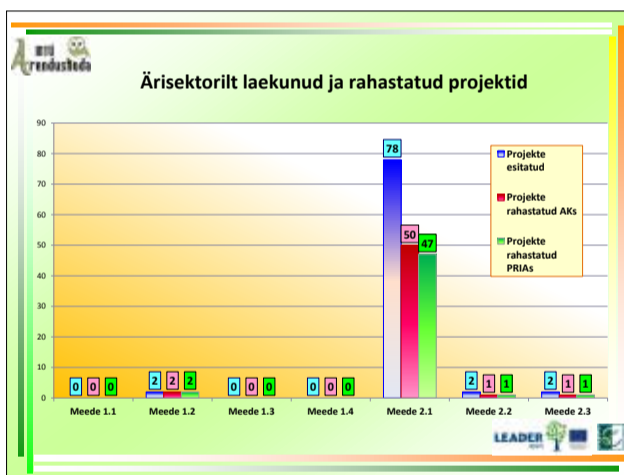
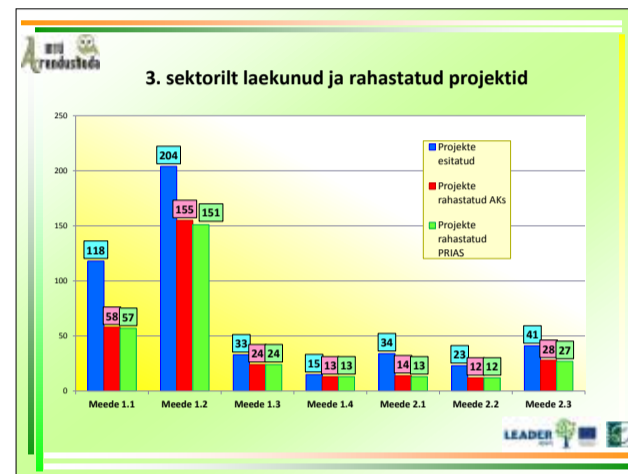
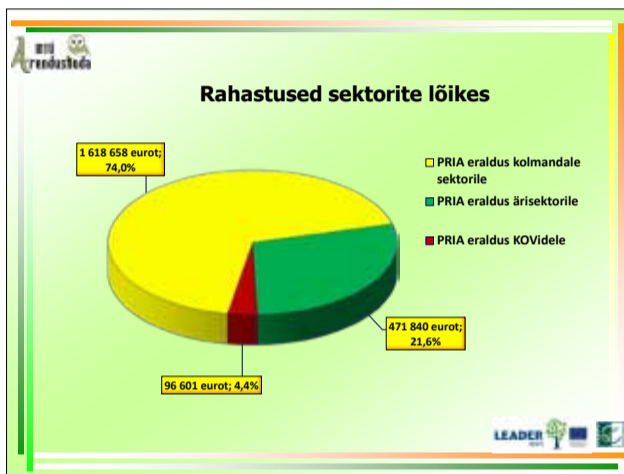
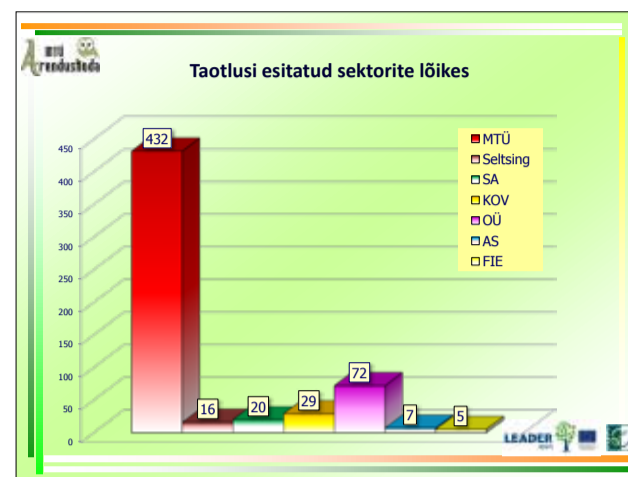
• **Meede 2.3** – Siseriikliku ja rahvusvahelise koostöö arendamine, et tõsta piirkonna konkurentsivõimet tootmises ja teeninduses:

- Taotlusi esitatud 44 tk
- Taotlusi rahastatud 29 tk
- Toetuste summa 259 712 eurot

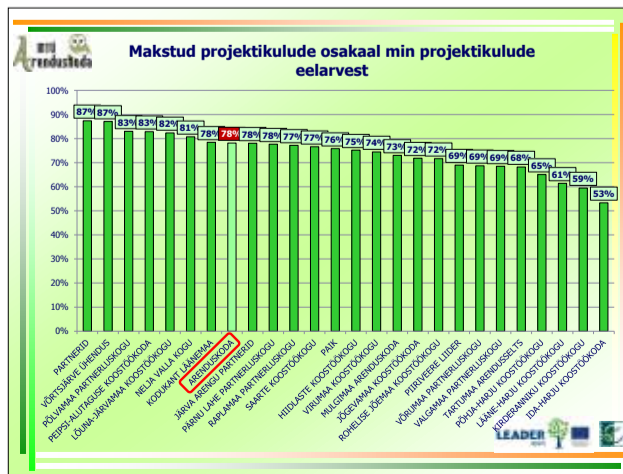
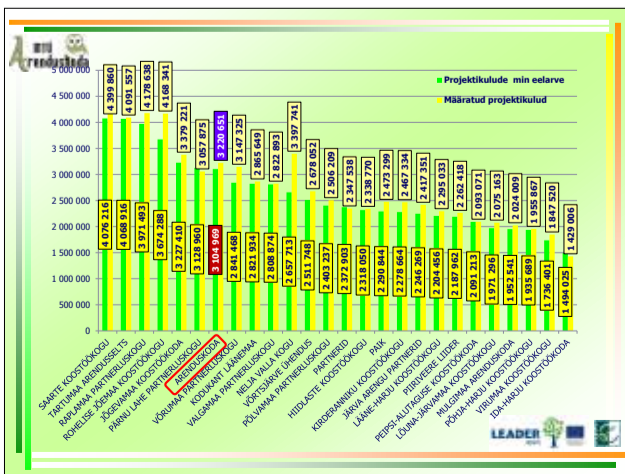
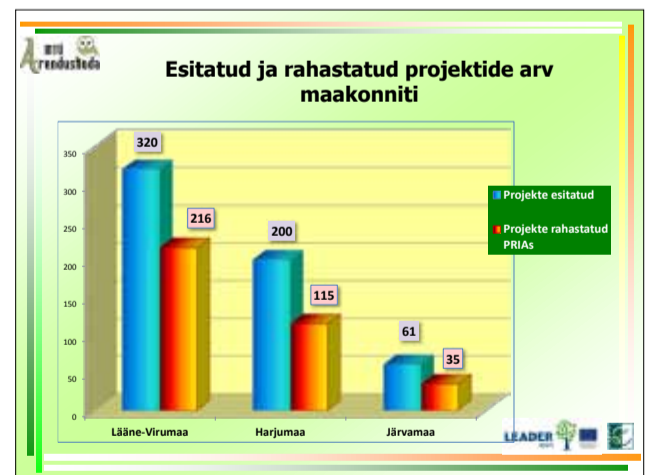
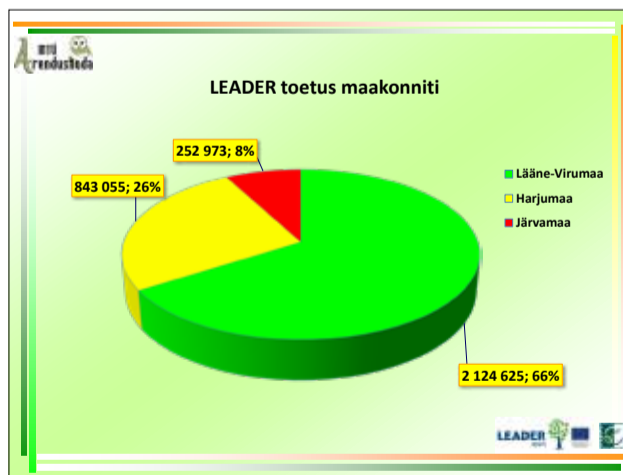
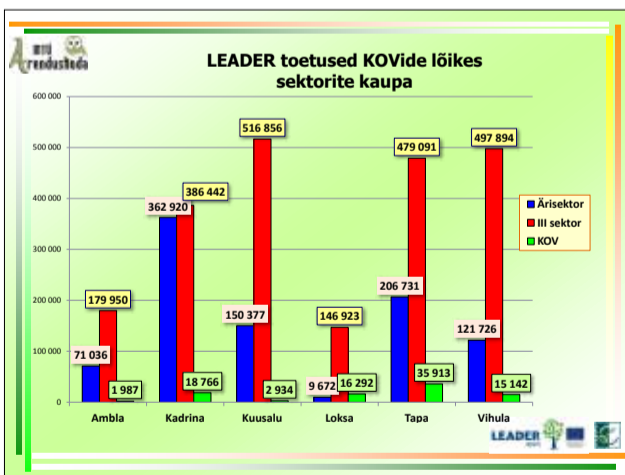
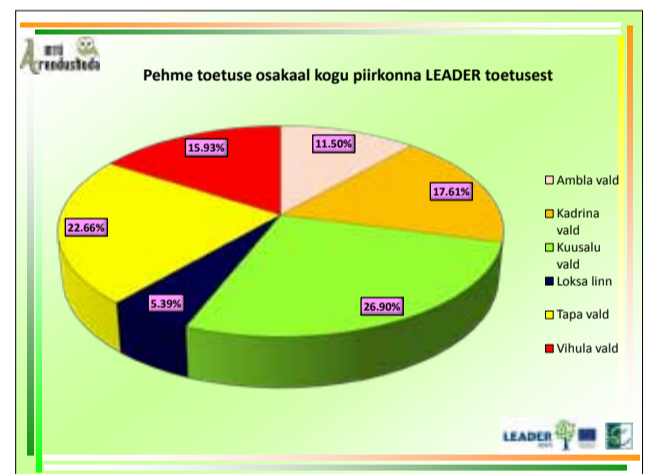
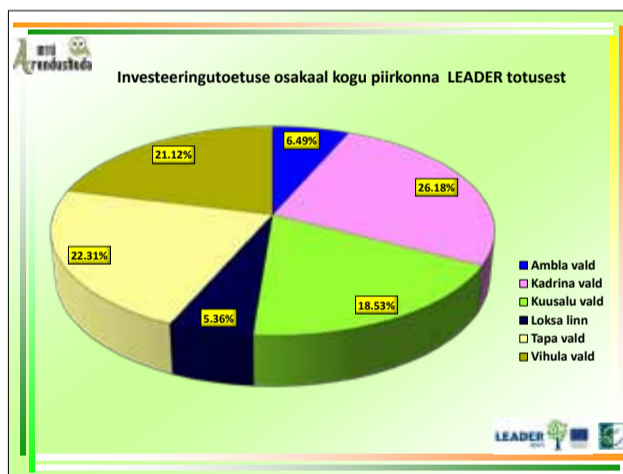
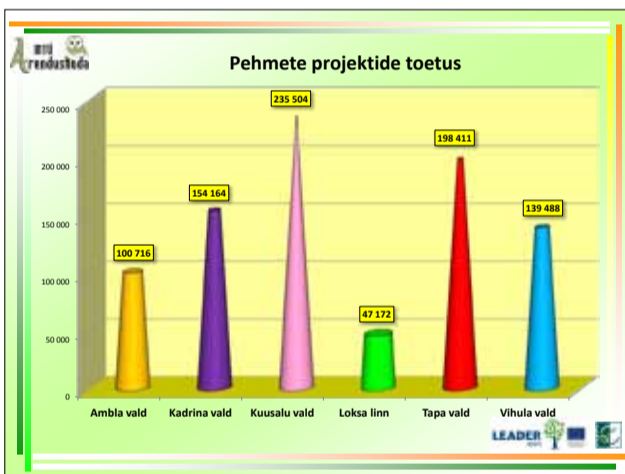
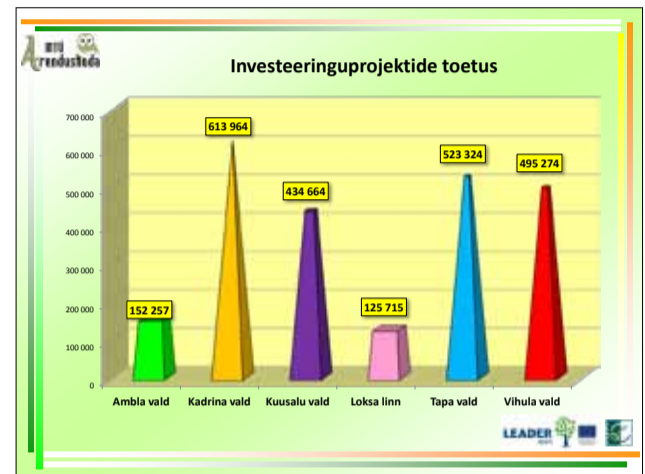
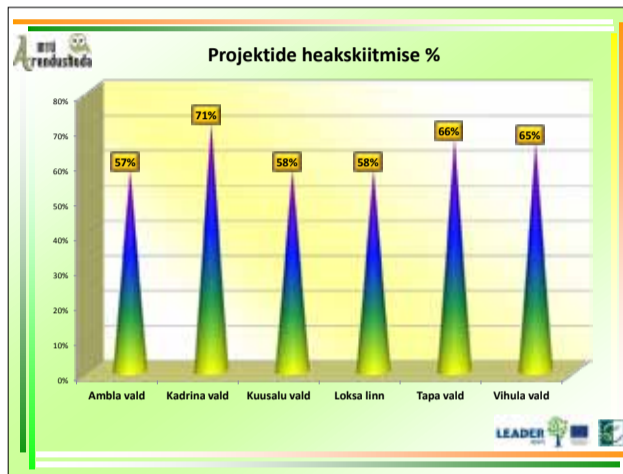
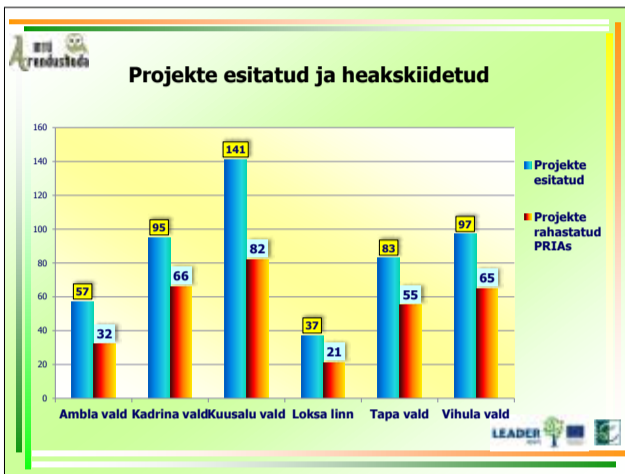
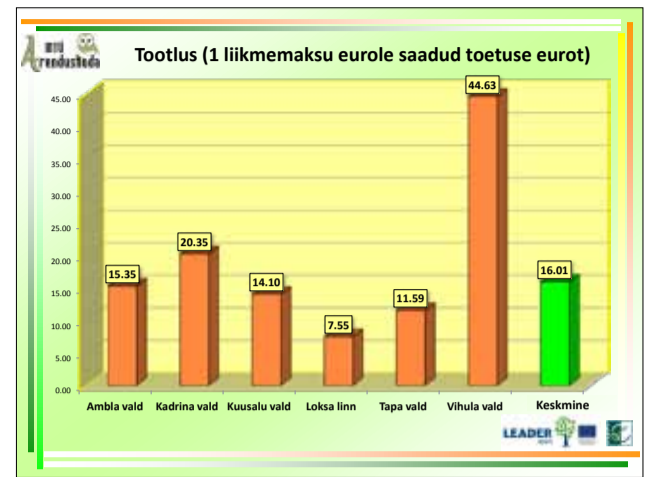
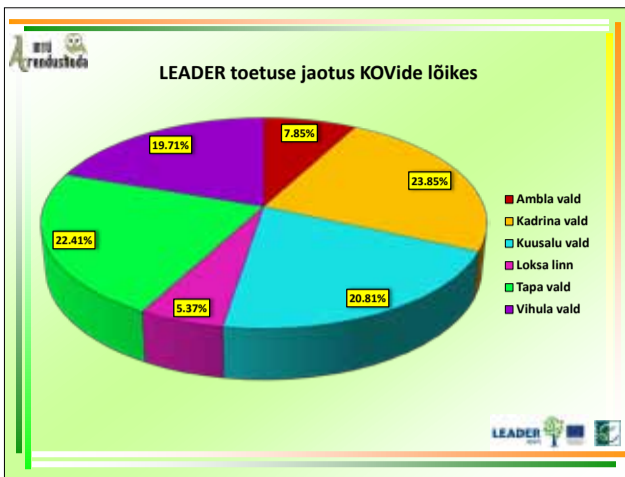
• **Kõik meetmed kokku**

- Taotlusi esitatud 582 tk
- Taotlusi rahastatud 366 tk
- Toetuste summa 3 220 651 eurot so 50,4 milj krooni

Järgnevalt on avaldatud taotluste menetlemise statistikaletuginevad graafikud.

TOETUSTE ANALÜÜS

Projektid statistika PRIA andmetel (21.11.2013)

1. Lõpetatud projektid	281 tk
määratud toetus	2 386 361 €
väljamakstud toetus	2 314 231 €
vähendused	72 130 €
2. Katkestatud projektid	16 tk
määratud toetus	88 142 €
3. Pooleni projektid	69 tk
määratud toetus	746 149 €
makstud toetus	112 756 €
määramise jääk	632 655 €

Toitlustajad said nõu

Kohalikke toitlustajaid nõustas Eesti üks tippkokkadest Indrek Kivisalu.

Indrek Kivisalu paluti meie toitlustajatele appi Arenduskoja projekti „Väärtusta kohalikku!“ raames. Nõustamise eesmärgiks oli tõsta kohalik toit senisest enam piirkonna toitlustajate toidulaua aukohale. Kokku said nõuannet 13 ettevõtet (Mäehansu talu, MerMer Kodurestoran, Kuivoja Puhkekeskus, Vaksali Trahter, Arma Ratsatalu, Viitna kõrts, MM Contra, Blücheri kohvik, Koorejaam, Madi Puhketalu, OÜ Kadakamäe, Kuusiku loodustalu ja Iisaka talu).

Toitlustajate poolt nõustamise käigus üleskerkinud küsimused olid üsna sarnased: kliente on vähe, olemasolevad kliendid nõuavad odavamalt, mida pakkuda ja kuidas seda teha. Samuti sooviti infot uute toidutehnoloogiate ja seadmete kohta. Oma nõustamisest tegi

Indrek Kivisalu kokkuvõtliku ülevaate 17. oktoobril toimunud seminaril. Siinkohal lühidalt sellest ka meie lehelugejale.

Külastajatele kohalikul toorainel põhineva tervisliku toidu pakkumine on kahtlemata väärtus. Toitlustustrendides on märgata liikumist lihtsa ja kiire toidu poole. Oluline on mees pidada, et meie poolt pakutavast heast kohalikust toidust peab klient teada saama, seega kui klient on kohal, tuleb temaga sellest rääkida. Kliendiga rääkimine loob sarnaseid väärtushinnanguid, aitab tekitada „oodatuse“ õhkkonda ja personaalsust. Annab sõnumi, et ei olda lihtsalt „tavatarbija“. Ideaalne on, kui kliendiga räägib peremees/perenaine, tutvustades pakutavat toitu läbi lugude. Parim turunduskanal on tihti peale just suust-suhu infokanal, klient saab ettevõttes positiivse emotsiooni ja on valmis sellest ka teistele

Oktoobri keskel andis Indrek Kivisalu kohaliku toidu pakujate nõustamisest kokkuvõtva ettekande.

Foto Heiki Vuntus

rääkima. Hinna osas on mõistlik mõelda kvaliteedi ja hinna suhte. Jällegi tuleb mees pidada, et ka emotsioon maksab midagi ning kõik kliendile pakutav ei pea olema

materiaalne.

Indreku soovitusid toitlustajatele:

- Olge nähtavad!
- Näidake ennast kliendile, naera-

tage, rääkige, olge soojad!

- Jääge endale kindlaks!
- Olge oma töö fanaatikud, see paistab välja!

Eha Paas

Põhja-Eesti kohaliku toidumärgise taotlemine on avatud!

Taotle märgist, ole osa meie kohaliku toidu võrgustikus!

MTÜ Arenduskoja kutsub kohalikke ettevõtjaid taotlema Põhja-Eesti kohalikku toidumärgist. Märgist saab taotleda kahes kategoorias:

Piirkonna kohaliku toidu toor- metootjatele ja toidutöötajatele.

Kohaliku toidu teenused (toitlustamine ja kohaliku toitu tutvustav programmid, mille osaks on reaalse kohaliku toidu valmistamine ja degusteerimine).

Piirkonna kohaliku toidu märgise toidutoote/-teenuse üldised nõuded taotlejale:

- toote/teenuse toore/komponendid on olulises osas pärit märgise piirkonnast (Põhja-Eesti);

- ettevõtte järgib kohaliku toidu mõistest tulenevaid põhimõtteid toodetes/teenustes, püüab vältida sünteetiliste e-ainete kasutamist, võimalusel kasutab piirkonna kultuuripärandiga seonduvaid retsepte, tootmismeetodeid jms, toote/teenuse protsessid on keskkonnasõbralikud, ettevõtja arvestab võimalusel tervislikkuse põhimõtteid;

- ettevõtte juhindub kvaliteetse toote/teenuse pakumisest ja kõiges keskkonnasõbralikust tegutsemisest.

Põhjalikult on märgise taotlemise tingimused toodud meie kodulehel <http://kohaliktoit.arenduskoda.ee/> ja avaldatud ka käesolevas infolehes.

Märgise taotlemiseks tuleb esitada vormikohane taotlus, mille üks kohustuslik lisa on vabas vormis kirjeldus selle kohta, et taot-

leja tegutseb kooskõlas piirkonna kohaliku toidu märgise ja selle harta põhimõtetega. Taotluses tuleb lisaks ettevõtte andmetele esitada taotletava toote/teenuse nimi, kirjeldus, kuidas on täidetud toote kategooria tingimused (vaata märgise detailsed kriteeriumid) ja lisada kuni kolm fotot tootest või teenusest. Vormi leiab eelpool toodud aadressil.

Taotlus koos vajalike lisadega tuleb saata elektrooniliselt e-postil: arenduskoda@arenduskoda.ee. Taotlusi saab esitada jooksvalt.

Märgise taotlemine on Märgise käivitamise perioodil 2013–2014 tasuta, edasi võib Arenduskoja juhatus taotlemisele kehtestada tasu.

Esimesed märgised on välja antud:

1. OÜ Kadakamäe – talle ja lambaliha.

2. Mageda VL OÜ – mesi.

3. MTÜ Lobimuseum teenusele Kohaliku toidu programmid – kohaliku toidu tutvustus, toidu valmistamine ja degusteerimine.

4. Magasimaa talu, teenusele Kohaliku toidu programmid – kohaliku toidu tutvustus, toidu valmistamine ja degusteerimine

5. OÜ Dreamers – Katariina tee.

6. Viikingid MTÜ – küüslaugumoos, tammetõru kohvi, kuivatatud õunad ja peet.

7. Rebase talu – kartul, aedvil, õunad.

Lisainfo Arenduskoja kohaliku toidu projektijuhilt Eha Paas, tel 517 0214, ehapaas@gmail.com.

Põhja-Eesti kohaliku toidu märgis

KINNITATUD

MTÜ Arenduskoja juhatuse otsus nr 1
2. oktoober 2013. a Lisa 1

Põhja-Eesti kohaliku toidu märgis

Piirkonna kohaliku toidu märgise eesmärgid:

- toetada piirkonna kohaliku toidu ettevõtjate koostööd ja arenevate võrgustumist, sh ühisturundust, ühiseid arendus- ja müügitgevusi;
- eristuda turul kohaliku ja kvaliteeti toetava ühismärgisega ning soodustada seeläbi meie piirkonna toidutoodete/-teenuste ostmist ja ettevõtjate jätkusuutlikku arengut;
- aidata kaasa meie piirkonna maine kujundamisele läbi piirkonna kohaliku toidu ressursside väärindamise kvaliteetseteks kohaliku toidu toodeteks/-teenusteks ja ettevõtjatevahelise tulemusliku võrgustumise märgise eesmärkide saavutamiseks.

Piirkonna kohaliku toidu märgise harta

Piirkonna kohaliku toidu märgise visioon

Piirkonnas toimib kohaliku toidu ettevõtjaid toetav koostöövõrgustik, mis väärindab kohaliku toidu tooret ja soodustab tervislikku toitumist. Piirkonna märgisega varustatud kohalikul toidul on eristuv ja kõrgekvaliteediline maine.

Piirkonna kohaliku toidu märgise missioon:

- kohaliku toidu parandi väärtustamine, taaselustamine, arendamine ja tutvustamine;
- kohaliku toidu ressursside säästlik kasutamine;
- kaasav, liitev ja arenev tegutsemise võrgustikuna;
- kohaliku toidu võrgustiku liik-

Põhja-Eesti kohaliku toidu märgise nr 7 omanikuks sai Rebase talu. Märgise andis Piia Tiigemäele (paremal) üle Eha Paas.

Foto Heiki Vuntus

mete ja klientide informeerimine ja nõustamine.

Piirkonna kohaliku toidu märgise **väärtused:**

- kooshoidev, kaasav, liitev ja arenev tegutsemise kohaliku toidu valdkonnas meie piirkonnas;
- tervisliku toitumise toetamine ja soodustamine;
- piirkonna kohaliku toidu toorme väärindamine;
- piirkonna kohaliku toidu mikro- ja väikeettevõtjaid toetav toimiv koostöövõrgustik;
- piirkonna kohaliku toidu ja ühise märgise maine ühine kujundamine ja arendamine.
- Piirkonna kohaliku toidu märgise **lähenedamine kvaliteeti:**
 - põhiosa toormest on oma piirkonnast;
 - teeninduse kvaliteet: tarbijale otsesuhete ja –info võimalused toidutootjalt, –töötajalt või toitlustajalt;
 - innovatiivsed ja kohaliku väärtustavad toidutoodet/-teenused: parand, tehnoloogiad jms.
 - toote/teenuse protsessid on

keskkonnasõbralikud; – säästev suhtumine ressurssidesse.

Piirkonna kohaliku toidu märgise kontseptsioon

MTÜ Arenduskoja algatus on avatud koostööks, et käivitada ja arendada välja piirkondlik kohaliku toidu märgis Põhja-Eesti piirkonnas. Märgise mõte kohaliku toidu lõpptarbivate jaoks on abistada neid meie piirkonna kohaliku toidu toorme, toidutoodete ja toitlustusteenuste valikul. Kohaliku toidu ettevõtjad saavad läbi koostöö ja võrgustumise tuge nii tootearenduses kui turundustöös, mis omakorda on lisamotivaato-

riks oma kohaliku toidu ettevõtte arendamisel.

Arenduskojale kui piirkonna maaelu arendamise organisatsioonile on märgis toeks piirkonna maine kujundamisel ja jätkusuutliku maategevõtluse saavutamisel oma tegevuspiirkonnas.

Meie kohaliku toidu märgise piirkonnaks on Põhja-Eesti. Kavas on käivitada kohaliku toidu märgis esmalt MTÜ Arenduskoja piirkonnas Põhja-Eestis. Ollakse avatud koostööks teiste Põhja-Eesti Leader tegevusgruppide ning teiste kohaliku toidu valdkonnas tegutsevatele organisatsioonidega.

Kohaliku toidu mõiste märgise kontekstis

Kõik märgise ettevõtet peavad vastama kohaliku toidu mõistes toodud tingimustele.

Arenduskoja kohaliku toidu koostööpartnerite ühisotsusel on kokku lepitud kohaliku toidu mõiste sõnastuseks:

Kohalik toit on

- piirkonnas (tarbijast kuni 100 km raadiuses) kasvatatud või kasvanud toormest valmistatud toit;
- piirkonna toiduettevõtetes valmistatud kohaliku toidu tooted;
- piirkonna toitlustus-, sh maaturismiettevõtetes pakutav toitlustusteenus, milles on püütud maksimeerida kohalikku (sh mahedat) tooret ja toidutooteid.

Kohaliku toidu ettevõtjad kasutavad maksimaalselt oma lähipiirkonna tooraineid jm sisendeid, edendades seeläbi piirkonna majandust ja luues piirkonda töökohti. Oluliseks kohaliku toidu osapooliks on kohaliku toidu sihtrühmad, kes toetavad oma kohaliku toidu ostudega nii piirkonna majandust kui ka töökohtade loomist ja säilitamist Tähtsad on toodete-teenuste keskkonnasõbralikkus, kvaliteet ja seosed piirkonnaga ning ettevõtte keskkonnasõbralik tegutsemine.

Kohalik toit toetab:

- piirkonna toidutraditsioonide säilitamist;
- kohaliku toidu ettevõtja ja kliendi vahel vahendajateta usaldusliku püsisuhte hoidmist;
- transpordikulude vähendamist tootmisel ja turustamisel;
- riigisisese kohaliku maapiirkonna jätkusuutlikkuse-elujõulisuse kasvu;
- lisaainete kasutamise vähendamist toidus, seega toidutooted ja -teenused värskeamad ja tervislikumad;
- väikesemahulist toidutootmist-toitlustamist, kus kasutatakse tõhusamalt kohalikke ja sh piirkonna looduse saadusi (n seened, marjad, ravim- ja maitsetaimed);
- keskkonnasõbralikkust ja loodushooldust, n taaskasutatav pakend, pakkematerjali korduvkasutus, vee säästlik kasutus, keskkonnasõbralike küttesüsteemide kasutamine jne;
- mahetoorme ja -toodete tootmist ning kasutamist.

Piirkonna kohaliku toidu märgise taotluste vastuvõtmine ja menetlemine, otsustamine

Piirkonna kohaliku toidu märgise komisjon

Märgise taotlusi menetleb ja märgi saamise otsustab märgise minimaalselt viieliikmeline komisjon, milline koosneb soovitatavalt olulisemate piirkonna kohaliku toidu toote-/teenusegruppide esindajatest, märgise organisatsiooni esindajast ja vajadusel välistest ekspertidest. Märgise esimese komisjoni koosseisu esitab märgise organisatsiooni juhatusele kinnitamiseks märgise töögrupp projektijuhi vahendusel. Komisjon valitakse tähtajaga 2 aastat. Komisjon valib ise liikmete hulgast komisjoni esimehe. Komisjonil on konkreetse taotlusega seoses õigus vajadusel täiendavalt kaasata nõuandva rolliga välist ekspert.

Taotlusi saab esitada alates 10. septembrist 2013, jooksvalt läbi aasta.

Piirkonna kohaliku toidu märgise taotluse menetlemine

- märgise andmise menetlus käivitub märgi organisatsioonile (esimesed taotlused Leader projekti raames võtab vastu projektijuht, hiljem märgise organisatsiooni koordinaator) laekunud piirkonna kohaliku toidu mikro- või väikeettevõtja taotlusavalduse alusel (nõuetekohasel taotluse blanketil koos nõutud lisadega);

- piirkonna ühise kohaliku toidu märgise taotlusavaldusi võtab vastu märgise organisatsioon jooksvalt alates märgise käivitamise päevast (märgise organisatsioon teatab sellest ühe infokanalina oma kodulehel);

- märgise saamist hinnatakse kahes kategoorias: piirkonna kohaliku toidu toore ja toidutooted ning kohaliku toidu toitlustusteenus (ühe toidukorra menüü);

- märgise andmise otsustamiseks on märgise organisatsioonil aega maksimaalselt kuni 2 kuud taotluse vastuvõtmise päevast alates;

- taotluse otsused võtab vastu märgise komisjon jooksvalt. Otsustamiseks vajalikud materjalid edastab komisjoniliikmetele märgise organisatsiooni koordinaator (esimesed taotlused Leader projekti juht). Konkreetse taotluse materjalide laekumise päevast alates on komisjoni liikmetel aega otsuse tegemiseks maksimaalselt 2 nädalat. Etteantud aja jooksul on komisjoni liikmel õigus olulise põhjuse esitamisel märgise organisatsioonile otsust mitte teha (n haigus, komandering vm reis). Otsused ühe taotluse kohta peavad laekuma minimaalselt kolmelt komisjoniliikmelt. Otsuste tegemiseks on märgise organisatsioonil õigus küsida taotlejalt täiendavat informatsiooni ja vajadusel külastada ettevõtet täiendava informatsiooni saamiseks. Täiendava

informatsiooni hankimise ajaks peatub menetlemise aeg;

- komisjon teeb märgi andmise või mitte andmise otsuse vastavalt taotleja üldnõuete ja konkreetse kategooria kriteeriumite täitmisele, väljastades kas märgi andmise otsuse või mitte andmise otsuse. Märgi mitte andmise otsuse korral saadetakse taotlejale kiri koos märgise mitte andmise põhjendustega;

- komisjon otsustab märgi perioodi lõpus märgi saaja avalduse alusel märgi õiguse pikendamise järgmiseks perioodiks. Märgi pikendamise avalduse mitte saamise korral ettevõtjalt märgi kehtivus lõpeb märgi kehtivusperioodi lõppedes.

Piirkonna ühise kohaliku toidu märgise kehtivusaeg ja kriteeriumid

Piirkonna kohaliku toidu märgise olemus

Piirkonna kohaliku toidu märgise toidutoote/-teenuse üldised nõuded taotlejale:

- toote/teenuse toore/komponendid on olulises osas pärit märgise piirkonnast;

- ettevõtte järgib kohaliku toidu mõistest tulenevaid põhimõtteid toodetes/teenustes, püüab vältida sünteetiliste e-ainete kasutamist, võimalusel kasutab piirkonna kultuuripärandiga seonduvaid retsepte, tootmismeetodeid jms, toote/teenuse protsessid on keskkonnasõbralikud, ettevõtja arvestab võimalusel tervislikkuse põhimõtteid;

- ettevõtte juhindub kvaliteetse toote/teenuse pakkumisest ja kõiges keskkonnasõbralikust tegutsemisest.

Piirkonna kohaliku toidu märgise kehtivusaeg

Piirkonna kohaliku toidu märgist väljastatakse kolmeks aastaks (alates otsuse tegemise kuupäevast). Tähtaja lõppedes kontrollitakse märgise organisatsiooni poolt märgise kriteeriumite täitmist ja kriteeriumitele vastamise korral pikendatakse märgise kasutusõigust järgmiseks sama pikaks perioodiks (sellekohase märgise ettevõtja avalduse korral). Kui märgise omanik ei esita enne märgise kehtivusaaja lõppu märgise õiguste pikendamise avaldust, lõpeb märgise kehtivus.

Piirkonna kohaliku toidu märgise kategooriad

Piirkonna kohaliku toidu märgist saab taotleda ja väljastatakse piirkonnas kahes kategoorias:

- piirkonna kohaliku toidu tootmetootjad ja toidutöötajad;
- kohaliku toiduga toitlustajad (sh majutusasutused).

Märgist taotleva ettevõtja ja kahe kohaliku toidu märgise kategooria kohustuslikud kriteeriumid

Märgise ja taotleja kriteeriumite loomisega luuakse ühine nõuete süsteem ja asutakse siis nõuetele vastavaid tooteid ühiselt valima, turundama ja arendama.

Peamised piirkonna kohaliku toidu märgise nõuded on: piirkonna kohaliku toidu ettevõtja (FIE, OÜ, MTÜ, SA või muu), kes kasutab olulisel määral kohalikke kohaliku toidu sisendeid oma toodetes/teenustes, omab keskkonnasõbralikku ettevõtet, juhindub kvaliteetsete toodete/teenuste pakkumisest ning väärib võimalusel läbi toodete/teenuste piirkonna loodussaadusi ja tutvustab piirkonna kultuuripärandit.

Piirkonna kohaliku toidu märgise ettevõtja üldised kriteeriumid:

- taotleja on piirkonna kohaliku toidu ettevõtja, st taotleja toodab kohaliku toidu mõistes toidutooret, toidutoodet või osutab toitlustusteenust märgise piirkonnas;

- taotlejast ettevõtja on nõuetekohaselt registreeritud, sh seadusandlusest tuleneva nõude korral kantud Majandustegevuse Registreeritud ja samas nõude korral tegutseb teavitatud või tunnustatud toidukäitlejana;

- märgise taotlejal ei ole taotlemise hetkel maksuvõlgasid ja ta ei ole taotlemise hetkest eelmise aasta jooksul saanud trahvi või

ettekirjutust keskkonnakaitselise rikkumise eest;

- taotleja juhindub oma ettevõtluses piirkonna kohaliku toidu märgise eesmärkidest ja hartast;

- taotleja esitab õigeaegselt märgise taotluse koos kõigi nõutud taotluse lisadega ning annab märgise organisatsiooni esindajale vajadusel täiendavat informatsiooni.

Piirkonna kohaliku toidu märgisetoote/teenuse kriteeriumid

Piirkonna kohaliku toidu märgise kohustuslikud kriteeriumid kohaliku toidu tootmetootmise ja toidutöötlemise kategoorias:

- taotleja esitab vormikohase taotluse, mille üks kohustuslik lisa on vabas vormis kirjeldus selle kohta, et taotleja tegutseb kooskõlas piirkonna kohaliku toidu märgise ja selle harta põhimõtetega;

- taotleja esitab üksikasjaliku taotluse objektiks oleva toote kirjelduse ja foto, võimalusel lisab toote näidise;

- detailsed kohustuslikud kriteeriumid:

Kriteeriumid	Selgitused
1) ettevõtja ja toote seosed piirkonnaga: <ul style="list-style-type: none"> ettevõtte toodab kohaliku toidu tooret või toodet märgise piirkonnas; vähemalt 50% toormest pärineb märgise piirkonnast. Erandiks on põhitoormed, mida ei ole võimalik piirkonnas toota.	Soovitatavalt külastab märgise organisatsiooni või komisjoni esindaja taotleja ettevõtet vähemalt 1 kor d taotlemise perioodil
2) abi- ja lisaained: <ul style="list-style-type: none"> GMO-d sisaldavate toorainete kasutamine on keelatud; toormes või tootes on keelatud kasutada järgmisi sünteetilisi abi- või lisaaineid: (nimekirja koostab organisatsioon koostöös märgise töörühma ja komisjoniga). 	
3) kohaliku pärandi järgimine: <ul style="list-style-type: none"> kirjeldus, kuidas toore või toode seonduv piirkonna pärandiga (retsept, tehnoloogia vm) 	
4) toorme, toote unikaalsus, käsitöönduslik seos, tervislikkus, innovatiivsus jms: <ul style="list-style-type: none"> kirjeldus seoste kohta ülaltooduga 	
5) toorme/toote pakend: <ul style="list-style-type: none"> -pakendi informatiivsus, toorme/toote säilivuse tagamise ja transpordikindluse kirjeldus; -kirjeldus pakendi keskkonnasõbralikkuse kohta 	
6) side tarbijaga, tarbijale suunatud informatsioon: <ul style="list-style-type: none"> kirjeldus selle kohta, milliste meetoditega informeeritakse tarbijat toote kohta 	

Piirkonna kohaliku toidu märgise kohustuslikud kriteeriumid kohaliku toiduga toitlustamise kategoorias:

- taotleja esitab vormikohase taotluse, mille üks kohustuslik lisa on vabas vormis kirjeldus selle kohta, et taotleja tegutseb kooskõlas piirkonna kohaliku toidu mār-

gise ja selle harta põhimõtetega;

- taotleja esitab üksikasjaliku taotluse objektiks oleva toidukorra menüü kirjelduse ja fotod (serveeritud toidud, võimalusel foto toitlustuskohast);

- detailsed kohustuslikud kriteeriumid:

Kriteeriumid	Selgitused
1) ettevõtja ja toote seosed piirkonnaga: <ul style="list-style-type: none"> selle toidukorra menüü osas pakub ettevõtte toitlustusteenust märgise piirkonnas; -vähemalt 50% toidukorra menüü toormest pärineb märgise piirkonnast. 	Soovitatavalt külastab märgise organisatsiooni või komisjoni esindaja taotlejaettevõtet vähemalt 1 kord taotlemise perioodil, sh teenuse kohta detailsema informatsiooni saamiseks. Taotleja esitab kirjelduse toorme osas tingimuste täitmise kohta, sh kõik toorme komponendid.
2) abi- ja lisaained: <ul style="list-style-type: none"> GMO-d sisaldavate toorainete kasutamine on keelatud; toormes või tootes on keelatud kasutada järgmisi sünteetilisi abi- või lisaaineid: (nimekirja koostab organisatsioon koostöös märgise töörühma ja komisjoniga). 	Taotleja esitab selgituse lisaainete kasutamise kohta.
3) teeninduse kvaliteet: <ul style="list-style-type: none"> Piirkondliku eripära rõhutamine teenindamisel, seosed punktidega 1, 4 ja 5. 	Kirjeldus teeninduse kohta.
4) teenuse (toidukorra menüü toidud) seosed piirkonna toidupärandiga: komponendid, toitumise aitasemadused, retseptid, tehnoloogiad, toitlustuskeskkond, teenindus, toidunõud, garneerimine vm.	Kirjeldus koos selgitustega.
5) teenusega seotud koostöö piirkonna teiste ettevõtjatega	Kirjeldus koos selgitustega, võimalusel partnerite toorme, toodete vm fotod.

Tunnistus rahvusvahelisel konkursil osalemise kohta.

Põllumajandusministeri pöllumajandus- ja maaelupoliitika ase- kantsler Illar Lemetti ja MTÜ KEEL juhataja Sirje Kuusik.

Foto Erik Lööper

Rahvusvaheliste LEADER koostööprojektide konkurs

Septembri lõpus kuulutati Tallin- nas välja parimad Põhja- ja Balti- maade rahvusvahelised LEADER koostööprojektid.

Esimesele Läänemere maade rahvusvaheliste LEADER koostööprojektide konkursile esitati kokku 60 projekti. Võitjad valiti välja 21 finalistist seast. Finalistide hulgas oli ka Arenduskoja rahvus- vaheline koostööprojekt „Loving local values“. Parimate rahvus- vaheliste koostööprojektide väl- jakuulutamise tunnustusüritusele eelnes rahvusvaheline konverents „Jagatud kogemused – mitme- kordne kasu“. Konverentsi koge- musgruppides sai vahetult osa 15 finalistide hulka jõudnud projekti

edulugudest. Arenduskoja projekti kohta tegid ettekande projektijuhid Eha Paas (Eesti) ja Helene Pakka- nen (Soome).

Rahvusvaheline koostöö aitab leida uut vaatenurka!

„Koostöö inimeste vahel aitab leida uusi lahendusi oma koha- pealsetele probleemidele, aitab leida uusi vaatenurki“ sõnas Põl- lumajandusministeri kohaliku arengu ja elukeskkonna büroo juhataja Anneli Kimmel oma et- tekande sissejuhatuses.

„Leader-meetme rahvusvahe- line koostöö on väga spetsiifiline teema ja selle kohta ei ole just palju uuringuid tehtud. Seda enam on mul heameel osa saada tänasest

Parima rahvusvahelise koostööprojekti finalistid kategoorias „Kohaliku piirkonna areng“. Taga keskel Arenduskoja projekti „Loving Local Values“ meeskond: Sirje Kuusik, Heiki Vuntus, Eha Paas, Marjo Lehtimäki ja Helena Pakkanen.

Foto Krõõt Tarkmeel

Arenduskoja projektimeeskond konverentsil - Marjo Lehtimäki (keskel vasakult), Eha Paas, Helene Pakkanen ja Sirje Kuusik.

Foto Heiki Vuntus

üritusest ja kuulda konkreetsetest projektidest“ rõõmustas Pedro Brosei, Euroopa Komisjoni põl- lumajanduse ja maaelu peadirekto- raat. „Järgmisel programperioidil on koostööprojektidel oluline roll Leader-meetodi rakendamisel nii maaelu arengukavade, kui ka Euroopa merendus- ja kalandusfondi rakenduskava raames.“ Arendus-

koja aktiivne liige Sirje Kuusik esines konverentsil ettekandega „Rahvusvaheliste LEADER koostööprojektide mõju Eestis“.

Konkursi tulemused tehti tea- tavaks tunnustusüritusel Lillepa- viljonis, Tallinnas 26. septembril 2013. Konkursi tunnustusüri- tuse korraldas Maamajanduse Infokeskuse maaeluvõrgustiku

büroo koostöös Taani, Soo- me, Eesti, Läti, Leedu, Poola ja Rootsi maaeluvõrgustikega. Tunnustusüritusel osales 130 kül- lalist. Arenduskoja projektimees- konda esindasid Lillepaviljonis Eestist Eha Paas ja Heiki Vuntus ning Soomest Marjo Lehtimäki ja Helene Pakkanen.

Heiki Vuntus
(maainfo.ee andmetele tuginedes)

Lavendliõhnaline Prantsusmaa

Meie Arenduskoja juhataja liik- metest ja hindajatest koosnev grupp jõudis Nizza lennujaama öhtusel ajal, peale majutust ja öhtusööki jõudis väsinud seltskond teha vaid tuuri tuledest säravas linnas.

Võlus toidukoht, kus pakuti kohalikku toitu alates kitsejuustust ja lõpetades kreembrüülega, millega prantslased on kuulsust kogunud ja mis päritolumaal neile ka au tegi. Öhtune Nizza lummas oskuslikult illumineeritud vaatamisväärsustega ja öhtuse rammestava soojusega. Siin saime elamuse osaliseks kui tänavalauljatar ilma mikrofonita andis kontserdi, mis koosnes Edit Piafi lauludest – võrratu esitus.

Meie grupp, mis koosnes Vihula, Ambla, Kadriina, Kuusalu ja Tapa valla ning Loksa linna esindajatest, võttis kauge reisi ette tutvumaks kohalike LEADER-gruppidega ja kohalike omavalitsuste LEADER- tegevusse kaasamise kogemustega. Saime ülevaate ka LEADER-toetust saanud ettevõtetest, toodangu turustamise ja reklaamimise iseärasustest piirkonnas. Võrreldes varem meie poolt külastatud maadega, hakkas silma turismiobjektide ja kohaliku toodangu reklaami sihtgrupp, s.o kohalikele e prantslastele suunatus. Suurele riigile iseloomulikult olid enamus brošüüre, voldikuid ja flaiereid prantsuskeelsed ja oleksime

olnud ikka tõsise probleemi ees kui meie grupijuhiks ei oleks olnud Eestimaa juurtega pisike linalakk naerukajakana rõõmsameelne Anu Kukk.

Olime oodatud Carpentrase Ventoux piirkonna LAG-i Autour de Vendoux tutvumaks kolme toetust saanud projektiga: turismi- infopunkti restaureerimine, koha- like toodete reklaamimine ja jalgrattateede projekt. Carpentrase turismiinfopunkti EU toel loodud butiik aitab turustada-tutvustada koha- liku Ventoux kandi tooteid ja luua sinna ühtlasi ka töökoht. Idee butiigi loomisel oli koostöö edendamise Ventoux piirkonna kohaliku toitu

väärtustavate ettevõtete ja regiooni ning maakonnavõimude vahel ja eelistatud on LAG-is ka vastavad projektid. Infopunkt on kolm aastat vana, kohalik toodang hästi esindatud (nugaat, siirupikommid, melonid, maasikad, oliivõli, trühvlid, lauaviinamarjad, lavendel ja muidugi veinid, kuna tegu on veinipiirkon- naga). Täna müüakse butiigis kaupa omahinnaga, kuna seda toetab veel aasta projektiraha, siis jääb loota, kas linna toetusele või lisada hinnale umbes 20 %.

Ventoux LAG ühendab 33 valda, 120 tuhat elanikku. LAG-i juhib 40-liikmeline juhatus, pooled neist valitud, pooled erasektori esindajad.

Omafinantseering projektidele saa- dakse maakonna ja regiooni poolt, millega on tagatud rahastatavate projektide maakondlik prioriteetsus. Samas on LAG-i otsused auto- noomsed! Hetkel valmistab LAG ette projekti rahvuspargi rajamiseks – sellega on seotud 20 inimest.

Projektide hindamisel on mitmed eripärad. Erinevalt meil kehtivast korrast, kus projektid läbivad koha- liku hindamiskomisjoni ja siis juba riikliku – PRIA, on Prantsusmaal kontroll kolme etapiline – esmalt kohalik komisjon, siis regiooni- ja veel maakonnakomisjon. Seega võib rahastamine positiivse otsuse korral saabuda alles kahe aasta

pärast. Vaadeldud piirkonnas kus aastail 2007–13 on rahastatud 70 projekti, on see suur takistus olnud. Pikka rakendumisaega leevendab neil rakendatav süsteem, kus finantseerimise tagab regioon, sest väikeprojektid võivad ajateguri mõjul tihti ära langeda.

Samas piirkonnas, Eel-Alpides, Rhone jõe piirkonnas oli huvitav tutvuda suurprojektiga rajatud jalgrattateedega. Rahastajateks olid lisaks LEADERile kohalikud ettevõtted ja omavalitsuste liit. Projektis osales 100 eratevõtjat – rajati 14 rajaga kolme raskusastmega rattateedevõrk ja ratturite teenin-damiseks vajalik infrastruktuur. Rattaparklad ja laenu-teenindus on kõigis külades, eeskujulik on viidandus, infomaterjalid, kaardid, stendid, kaks internetilehte. Klientuur saadakse, küllastades turismi- ja jalgrattamesse.

Kogu projekti maksumusega 200 tuhat eurot on algusest juhtinud kaks palgalist töötajat, hetkel on töös jätkuprojekt mahuga 160 tuhat eurot. Projekti raames Ventox mäe jalamil rajatud puhkekeskust, mis kannab ka infopunkti funktsioone, saime samuti küllastada. Igati aktiivne perenaine Beatrice tutvustas ametis olnud kolme aasta töö tulemust, kus alatäitvuses ettevõtte on jalule tõusnud just koostöö najal. Ühtse turismipiirkonna arendamiseks on kaasatud ettevõtted, omavalitsused, metsaliit. Projekt rakendus ühe aastaga, sest ettevalmistustöö oli põhjalik, suurt tähtsust omistati projekti õnnestumisel ka inimlikule tegurile, mõnikord on ülioluline paari entusiasti roll.

Järgmiseks küllastasime Diois maakonna LAG-i Pays Diois-i kus meid olid vastu võtnud direktor Olivier Fortin ja LAG-i president Michel Vartanian. Küllastus hõlmas ka kohalikku turismibürood, mida tutvustas direktor Stephanie Dupraz.

Piisava ülevaate maakonnast andis omavalitsuste liidu direktor Oliver Diat. Piirkond paikneb hõredalt asustatud Kesk-Alpides, kus kahe sõja vahel lahkus suur osa elanikkonnast. Hetkel on märgata elanike juurdevoolu, sest teed, ka raudteehendus piirkonnas on hea ja on teadvustatud endale maaelu kõrget kvaliteeti. OV Liidus on kokku 52 minivalda Põhiliselt tegu põllumajandusliku piirkonnaga, au sees on juba ajalooliselt mahe-tootmine. Piirkond on metsarikas, tagamaks pinnase kinnistamine mägedes, põhilised tegevusalad on viinamarjakasvatuse, kasvatatakse palju lambaid-kitsi, hoogustunud on maitse- ja ravimtaimede viljelemine kosmeetikatööstuse tarbeks. Meid vastu võtnud LAG hõlmas piirkonnast ühte viiendikku. LEADER-projektidest saavad toetust need inimesed-ettevõtted, kes loovad piirkonda lisaväärtust.

Huvitav ja õpetlik oli meile põhjalikult selgeks tehtud omavalitsusliitude tekkemehhanism, nende roll, side omavalitsustega, rahastamise põhimõtted ja liitude seos LEADER-tegevusega. Tutvustati nii kohalikku koolivõrku, omavalitsuste ühinemise protsesse kui püüülest koostööd Šveitsi, Saksamaa ja Itaalia

LAG-idega (matkateed). Teema väärks pikemat käsitlemist, mida antud kirjatükk kahjuks ei võimalda.

Eriliseks tegi meie õppereisi tutvumine kahe veinitootmisettevõttega milledest üks, Domaine des Hautes Collines de la Cote d'Azur põlisistandus viljeleb iidset veinifermenteerimise tehnoloogiat, mis seisneb veini stabiliseerimises päikesevalguses. Iidne tehnoloogia tagab toodangu erilise ja võimaldab seeläbi turul võistelda enamuses Prantsusmaal perefirmade asemele tulnud suurtootjate toodanguga. Toodang 5 ha tootmispinnalt on aastas 15 tuhat pudelit, millest 60 % turustatakse kohapeal, 20 % läheb Nizza hotellidele, 10 % eksporditakse. Töötajaid on istanduses kokku neli, kaks vanda (omanikku) ja aastaringelt saavad tööd kaks töölisi.

Tutvustime ka maheviinamarjakasvatusega Domain de la Source, mida peavad öde-venda ja mis rajati 80-ndatel aastatel. Tegu on reglementeeritud kasvatuses, milleks luba tuleb riigilt taotleda, ette antakse ka toodangu kogus ja kontroll toimub kõigis tootmisetappides riikliku apellatsioonikogu poolt. Toodang 5 ha kasvandusest on 10–15 tuhat pudelit aastas, töötajaid palkab pere lisaks 1–2 päeval nädalas. Mahe-vein turustatakse 5 % toodangust Dubaisse, eksporditakse Londo-nisse ja Micheline tärni hotellidesse.

Piirkonnas on kokku selliseid tootjaid 10, kokku 50 hektaril. Sellised perefirmitud on piirkonnas vähemuses, võimaldavad äraelamise ehk see on elamismoodus. Tihti kaasneb viinamarjakasvatusele ka oliivide kasvatamine ja õlitootmine. Mõlemad väiketootjad on tootmistehnika täiustamiseks saanud toetust Leader-meetmetest.

Die linnast suundusime Batie des Fonds-i tutvumaks kohalikku kultuuripärandit väärtustavate turismiobjektidega. Külavanem tutvustas varingut läbi hävinud küla taastamisel tehtut ja edasisi kavasisid sidumaks küla piirkonna teiste turismiobjektidega, väärtustades seda, et piirkonnale eluliselt tähtsa jõe Drome lätetel küla asubki. Projekti ja sellega seotut tutvustas LEADER programmi projektijuht Celine Belbeoch.

Meie tihedasse ajagraafikusse mahtus ka tutvumine Castellani LAG-iga, kus külamaajas võttis meid vastu ainuke palgatöötaja Enet Cobain. Paikneb LAG Verdoni oru piirkonnas hõlmates 1820 ruutkilomeetrit 1130 meetri kõrgusel. Põhisuunad rahastamisel piirkonna arenguks suunatakse turismi, põllumajandusse, keskendudes toidu-uahela lühendamise ja rahvusvahelisele koostööle. Koostööpartneriteks on jälle omavalitsusliit ja rahvuspark, kes lepivad kokku põllumajanduse arengu teed keskendudes innovaatsilisele ja kohalikule toidule. Rõhutatakse ainult sellele piirkonnale iseloomulike-ainuomasele, näitena kastanite ja valge viigimarja kasvatamine, trühvliite tootmine jne.

Prantsusmaale nii iseloomulik on kohalik projekt „Gurmaanide maa“ mille ideeks on kohaliku toidu tutvustamine läbi restorani-võrgu, mille

Ventox mäe jalamil rajatud puhkekeskuse perenaine Beatrice (ees keskel) on saanud LEADER-toetust oma ettevõtmise arendamiseks.

Septembris oli Lõuna-Prantsusmaal veel nii palav, et liiklemiseks tuli kohati kasutada ka katusega bussi.

liikmeks saab HARTA-ga ühinenu ja tingimuseks on, et oled kohalik ja vähemalt üks toit menüüs on kohalik. Gurmaanide liit ühendab restoranipidajaid, omavalitsusliitu ja ka kohalikke omavalitsusi. Toimus viljakas diskussioon kohaliku ja meie grupi vahel, teemaks ikka kohalik toit. (Meil analoogne Gurmees Gala).

Kokkuvõtlikult: meie õppegrupp, kuhu kuulus mitmeid omavalitsusjuhte, sai mõtlemisainet omavalitsuste ja omavalitsusliitude rollist LEADER-tegevuses, mitmeid häid ideid, mida ka meil rakendada. Mõtlemapanev on fakt, et väikeettevõtte(-tootmine) näib ära tasuvat. Meil Eestis on kinnistunud teadmine, et tasuv on ainult suurtootmine. Maaelu toetamiseks, säilitamiseks ja ka taasloomiseks oleks ehk aeg reisirõhke alusel mõningaid dogmasid ümber lükata. Põllumajanduslikus tootmises on Euroopas üha rohkem hinda läinud mahetooteid, millele nähakse suurt turuniissi. Selle tendentsi valguses on põhjust rahuloluks mõeldes meie Arenduskoja piirkonna tegevusele toetamaks kohaliku toidu propageerimist-toetamist.

Eriliseks tegi selle reisi prantslastepoolne soe vastuvõtt ja tõesti hästi ettevalmistatud tihe programm. Tundsimine, et meid oli oodatud!

Helle Lootsmann

Õppereisist osalejad tutvumas maheviinamarjakasvatusega Domain de la Source's.

Nizza lennujaamas oli raske lahkuda omaseks saanud kohalikest bussijuhist, kes meid edukalt reisi kestel alati õigesse kohta viis,

Fotod Heiki Vuntus

LEADER aktivistid käisid Soomes

7.–11. oktoobril toimus Eesti kohalikele tegevusgruppidele Leader koostöö teemaline õppereis Soome, mille korraldas Maaeluvõrgustik. Õppereis korraldati koostöös Soome maaeluvõrgustiku üksuse ja Soome Leader tegevusgruppidega. Kehitamisühdistys SEPR, Vaara-Karjalan LEADER, Elävä Kainuu Leader ja Myötäle. Arenduskodast osalesid õppereisil LEADER projektide nõustaja Kadri Idavain, projektide hindamiskomisjoni liige Urmas Paomägi ja tegevjuht Heiki Vuntus.

Kunagi kui Leaderi programmiga Eestis alles algust tehti, siis enamus kogemusi ja nõuandjaid tuli ikka Soomest. Põhjanaanbrid on üldteada edukad Leader programmi rakendajad ja seda kogu Euroopa silmis. Maamajanduse Infokeskuse maaeluvõrgustiku büroo on teinud mitmeid Leader õppereise erinevatesse Euroopa riikidesse, seekord siis Soome. Kuna meie kohalikud tegevusgrupid on end ka ise õppereisidega harinud ja üldisematest teemadest on üpris hea ülevaade, siis seekord keskendusime rahvusvahelisele koostööle ja paarõhuga hoopiski itta – kuidas Soome piiriäärset piirkonnad teevad koostööd Venemaaga. Muidugi saime siinjuures üsna mitmekesise pildi ka teistest projektidest.

Seekordne õppereisi seltskond esindas kolmeteistkümnet ehk pooli kohalikke tegevusgruppe, lisaks Eesti Külaliikumise Kodukant, põllumajandusministeriumi, sotsiaalministeriumi ja PRIA esindajaid. Tore seltskond, kes oli väga avatud uutele ideedele, nii reisir kui omavahel suheldes. Külastasime nelja Soome kohalikku tegevusgruppi. Reis viis meid üpris kaugemale Põhja-Soome, paljudele oli see esimene kord sealkandis käia, kuid pikk sõit tasus end kuhjaga.

Kõige eestisõbralikum tegevusgrupp Soomes

Esimene peatus: Kehitamisühdistys SEPR ja kohtumine tegevjuht Marjo Lehtimäki. See tegevusgrupp on partner mitme Eesti tegevusgrupiga ja neil on ka eesti keelne veebileht. www.seprat.net/. Tegevjuht Marjo räägib tegevusgrupi nime saamise loo: see tuleb sõnast "söber". Taustaks pikaajaline hea suhe Soome lahe põhja- ja lõunakalda vahel.

Arendusühing Sepra on asustatud 2000. aastal, põhieesmärgiks on kodupiirkonna arendamine. Tegevuspiirkond hõlmab Kagu-

Soomes seitset valda ja linna – Hamina, Kotka, Kouvola, Miehikkälä, Pyhtää, Loviisa ja Virolahti. Nendes maapiirkondades elab kokku 56 tuhat inimest. Maapiirkonna arendamise võtmesõnadeks on loovus ja innovaatilisus. Külastasime kolme projekti: Pyhtää kirikut, Stockfors kaarhall ja Ahola turismitalu. Seejuures kuulasime tegevjuhi ülevaadet tegevusgrupi tegevusest ning plaanidest.

Koostööd üritatakse arendada igal tasandil, selle tegemiseks on erinevad projektid ja programmid. Leader toetusega projektid hakkavad ennast ise majandama. Mitmed rahastatud projektid on suunatud kooskämiskohade ja vaba aja veetmise rajamiseks. Järgneva perioodi prioriteetideks on ettevõtlus, elukeskkond ja koostöö.

Kokkuvõtet SEPR piirkonna külalistustest saab lugeda internetist www.maainfo.ee/index.php.

Voored, järved ja piiriala

Teine külastatav kohalik tegevusgrupp oli Vaara-Karjalan LEADER ry (Voorte Karjala) maakaista.fi/vaara-karjala tegevuspiirkond. Meid võeti vastu Lieksa linna raekojas. Tegevusgrupi esindajad tutvustasid oma piirkonda arvudes, tegevustes, muredes ja rõõmudes. Perioodi 2014–2020 üldkontseptsiooni nimeks oli saanud „Loovides vastuoolu“, mis tegelikult peegeldab piltlikult ka nende tänast päeva ja püüdu tuleviku nimel midagi paremaks muuta.

Piirkonnas on sarnaselt Eestiga probleemiks see, et elanikkond vananeb ning haritud noored ei tule enam kodukohta tagasi. Samal ajal on piirkond rikas loodusressursside poolest. Nii siis loodetaksegi elu ja majanduskäima tõmmata läbi turismiteenuste arendamise ning panus on suuresti vene turistil ning piiriülesel koostööl Venemaaga. Venemaa-suunaline koostöö eesmärgiks on turistide arvu suurendamine, ööbimiste arvu suurendamine, kohalike teenuste kasutamise intensiivistamine. Piiriäärset alad on majanduse elavdamise kontekstis huvitatud viisavabadusest. Tööstuse/majanduse vallas on peamiseks ühistegevuse objektiks mets ja puit. Seejuures ei soovi Venemaa olla vaid tooraine eksportijaks vaid soovib koostöö raames investeringuid omal piiri pool taristu arendamiseks (teede rajamine metsades puidule ligipääsuks) ning puidutöötlemistööstuse väljarendamiseks.

Kokkuvõtet Vaara-Karjalan LEADER piirkonna külalistustest saab lugeda internetist www.maainfo.ee/index.php.

Kainuu piirkond – tali-sport ja kelgukoerad

Reis viis aina põhjapoolle ja kolmanda päeva piirkonnaks oli Elävä Kainuu Leader. www.kainuuleader.fi/sivut/. Päev algas kohtumisega Kaajaani hotellis, kus Elävä Kainuu Leader tegevusgrupi tegevjuht Pirjo Heikkinen ja Monika Kokkonen tegid ettekanne piirkonna tutvustamisest, kuhu kuuluvad: Kuhmo, Suomussalmi, Hyrynsalmi, Ristijärvi ja Sotkamo vallad. Tegevusgrupp on loodud aastal 1996.

Tegevuspiirkonda katab väga suures ulatuses mets, nad on metsa piirkond, kus tegutseb palju ettevõtjaid, kes on seotud puidu ja puidutöötlemisega. Tegevusgrupi üheks toetusmeetmeks on „Rohelise vägi“ („*Vihrea voima*“). Sellest meetmest on võimalik toetust taotleda ettevõtjatel ettevõtte arendamiseks, kes on seotud metsaga, puiduga ja loodusega. Teise meetme nimi on „Sinised unistused“ („*Sinisää ajatuksia*“), see meede on loodud organisatsioonidele, kes arendavad külaelu, kultuuri ja kogukonda. Kolmas meede kannab nimetust „Käsikäes“ („*Käivynkkä*“), see meede on loodud koostöö võimaluste loomiseks nii kohalikul, piirkondlikul ja rahvusvahelisel tasandil. Elävä Kainuu tegevusgrupp nimetab oma meetmeid tegevusgrupi ABC-ks. Projektidest külastasime Vuokati Husky farmi, Heinise külamaja ja Retikka teatriprojekti.

Kokkuvõtet Elävä Kainuu Leader piirkonna külalistustest saab lugeda internetist www.maainfo.ee/index.php.

Kuusamos on veel tali-sporti ja põhjapõtru

Reisi viimasel päeval külastati tegevusgruppi Myötäle www.myotale.fi/fi/etusivu ja Kuusamo piirkond. Piirkonna tutvustus toimus Kuusamo linnavalitsuse saalis. Kohaliku tegevusgrupi Myötäle ry tegemisi tutvustas tegevjuht Pirjo Jaakkonen.

Tegevuspiirkond koosneb kolmest vallast: Taivalkoski, Posio ja Kuusamo. Tegevusgrupi pindala on 12 000 km², sellest 1500 km² on vee all. MTÜ Myötäle on loodud 1999. a, Leader tegevusgrupina alustas tegevust 2007. aastal. Elanikke piirkonnas 24 218 (2,08 elanikku km²

Kuusamo piirkonnas külastasid Eesti LEADER tegevusgruppide esindajad Oivanki märgala LEADER projekti. Foto Heiki Vuntus

kohta). Piirkonna probleem on vananev elanikkond, tugevuseks puhas loodus ja selle ümber arenev ettevõtlus. Käesoleva perioodi eelarve on 4 711 200 eurot, järgmiseks taotletakse 4 300 000 eurot.

Koostööst ja piirkonna suhetest Venemaaga tulid rääkima omavalitsuse esindaja Pauli Saapunki ja turismitegevõtja Matti Pohjola. Soomel on 1250 km pikkune maapiiri Venemaaga, mõlemal pool piiri mõistetakse kui tähtis on kaubavahetus ja turism. Projektidest külastasime Palasaari põdrakasvatuse pere-ettevõtet, Oivanki puhkusemõisa ja Oivanki märgala.

Kokkuvõtet Myötäle piirkonna külalistustest LOE EDASI: www.maainfo.ee/index.php

Kokkuvõtteks

Üldine tähelepanek oli, et nad maadlevad Soomes samade asjadega nagu meil. Kõik teevad midagi, lootuses, et ehk midagi ikka paremaks läheb. Ja küllap läheb ka! Trotsitakse ebasoodsaid tingimusi, kaugust keskustest ja inimeste vähesust ning vananemist.

Tugev töö tehakse Venemaa turisti piirkonda toomiseks. Luuakse koostöövõrgustikke, rajatakse teid, õpitakse vene keelt, näiteks on reklaamid ja viidad vene keelde tõlgitud. Valmistatakse viisavabaduseks Venemaa ja EL-i vahel. Vene turistide osakaal tõuseb pidevalt. Soomet külatab põhilisel hea hariduse ja sisetulekuga keskklass. Vene turist jätab piirkonda ca 2,5 korda rohkem raha kui soomlane. Vene turist tahab kvaliteetset ja usaldusväärset teenindust. Tullakse hea transpordiühendusega piirkonnast.

Ave Bremse, maaeluvõrgustik

MTÜs Arenduskoda on 1. detsembri 2013. a seisuga 60 liiget

Omavalitsused (6)

Ambla vald
Kadrina vald
Kuusalu vald
Loksa linn
Tapa vald
Vihula vald

Kolmas sektor (31)

MTÜ Ambla Haridusselts
MTÜ Avante
MTÜ Huviklubi Nelson
MTÜ Jahikool
MTÜ Jäneda Külaelu Arendamise Selts
MTÜ Kadrina Kirjandusklubi
MTÜ Kadrina Spordiklubi
MTÜ Kadrina Valla Külade Ühendus
MTÜ Kangrumäe Külakultuuri Edendamise Selts
MTÜ Kiiu Arendus
MTÜ Kolgaküla Selts
MTÜ Koostöövõrgustik Ehead Elamused Lahemaal
MTÜ Kuusalu Tenniseklubi
MTÜ Käravete Külaselts
MTÜ Käsmu Külaselts
MTÜ Käsmu Vabatahtlik Merepäaste
MTÜ Leesi Külaselts
MTÜ Lehtse Teabekeskus
MTÜ Loksa Arenduskeskus
MTÜ Loometöö
MTÜ Mõtlen Positiivselt
MTÜ Männikumägi
MTÜ Neeruti Selts
MTÜ Pärisepa Seltsimaja

MTÜ Sääsküla Huviklubi
MTÜ Tapa AIDSi Ennetuskeskus-Narkonõustamiskeskus
MTÜ Tapa Lastekaitse Ühing
MTÜ Vohnja Päikesekiir
MTÜ Võhma Seltsimaja
SA Loksa Kultuur
SA Loksa Sotsiaalkeskus

Erasektor (23)

AS Nuka Kaubad
FIE Diana Pärna Lõokese talu
FIE Rein Kuusik
FIE Mare Kalme Arma Ratsatalu
FIE Maris Matkur
FIE Tiit Pihlak
OÜ Jaaniranna
Jäneda Hobusekasvanduse OÜ
OÜ Jäneda Mõis
OÜ Jüripoja Tall
OÜ Kass Arturi Postkontor
OÜ Kuivoja Puhkekeskus
OÜ Kuusalu Soojus
OÜ Lahe Maamees
OÜ Loksa Haljastus
OÜ Meranna
OÜ Rannaliiv
OÜ Rendipark
OÜ Tanyv
OÜ Tuuleoru
OÜ Vaksali Trahter
OÜ VETE Ettevõtted
OÜ Värviline

MTÜ Arenduskoja LEADER-infoleht

Jagatakse tasuta arenduskoja liikmesomavalitsustes (Ambla, Kadrina, Kuusalu, Tapa ja Vihula vald ning Loksa linn).

Roheline tn 19, Arenduskoda

Üldinfo – tel 325 8690, faks 325 8695.

Ajalehte saab lugeda – tapa.ee/arenduskoda, e-post: arenduskoda@tapa.ee, heiki@tapa.ee

Toimetaja Heiki Vuntus –

tel 325 8696, mobiil 5648 5208

Küljendaja ja kujundaja Liina Kald –

tel 322 9673, mobiil 528 7998

Trükitud trükikojas Trükis –

Pargi 27F, Jõhvi, tel 337 2666. Trükiarv 3000.